

Derleyenler
ORHAN BERENT - MURAT KORALTÜRK
İskeleye Yanaşan...

İletişim Yayınları 1882 • Memleket Kitapları 22
ISBN-13: 978-975-05-1195-0
© 2013 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2013, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora - Müge Karahan
DİZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç
KAPAK Suat Aysu
KAPAK FOTOĞRAFI Eser Tutel Arşivi'nden
UYGULAMA Hüsni Abbas
DÜZELTİ Mert Tokur
BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

Derleyenler

ORHAN BERENT - MURAT KORALTÜRK

İskeleye Yanaşan...

Denizler, Gemiler, Denizciler

İÇİNDEKİLER

<i>Sunuş</i>	
MURAT KORALTÜRK - ORHAN BERENT	9

Deniz, gemi ve sanat

<i>Minik modelleri ile koskoca gemiler</i>	
AHMET GÜLERYÜZ	13
<i>Edebiyatımızda deniz ve içimizin sönmeyen yangını</i>	
ÇİMEN GÜNAY-ERKOL	23
<i>Gemiler geçer şarkılarımdan: Memleket müziğinde gemi, vapur ve diğerleri...</i>	
MURAT MERİÇ	47
<i>Türk sinemasının deniz yolculukları...</i>	
ALİ CAN SEKMEÇ	59

Deniz şehirleri

<i>Boğaziçi'nin balıkları</i>	
EROL ÜYEPAZARCI	79
<i>Altmış yıl öncesinin ada vapurlarında yolculuk</i>	
AVADİS HACINLIYAN	89

<i>Dünyanın en zorlu doğal su yolu: Boğaziçi'nin vapurlar ile mücadelesi</i> SÜLEYMAN FARUK GÖNCÜOĞLU.....	97
<i>Bundan 40 sene evvel Boğaziçi'ne, "Hisar" a doğru bir vapur yolculuğu</i> İBRAHİM AKIN KURTOĞLU	103
<i>Boğaziçi yalıları ve Boğaziçi vapurları</i> MUSTAFA NOYAN.....	117
<i>İstanbul vapurlarına ismi verilenlerin hikâyesi</i> MUSTAFA NOYAN.....	127
<i>İzmir Körfez vapurları</i> ORHAN BERENT.....	137

Denizciler

<i>Yakınçağ Osmanlı denizciliği ve Karadenizliler</i> KAORI KOMATSU	161
<i>Ankara gemisinin efsane süvarisi: Kaptan Şefik Gogen</i> OSMAN ÖNDEŞ.....	175
<i>Ahırkapı Feneri ve Lik ailesi</i> ALI BOZOĞLU	187

Gemiyle yolculuk

<i>Gemiyle yolculuk</i> ÖMER BOZKURT.....	197
<i>Adı güzel kendi güzel Gülcemal</i> ERTAN ÜNAL.....	219
<i>Tarsus ve Amerika</i> GÖKHAN AKÇURA.....	227
<i>Posta gemileri</i> OKTAY SÖNMEZ.....	245
<i>Mavi yolculuğun gayıkları ve teğneleri</i> RÜŞTÜ TEZCAN.....	249

<i>Bir efsane gemi: Cutty Sark</i>	
KEREM COŞKUNER.....	279

Deniz kültürü üzerine

<i>Deniz kültürü ve amatör-sportif denizcilik</i>	
SEZAR ATMACA.....	287
<i>Tarihî denizcilik sözlüklerimiz</i>	
MUSTAFA PULTAR.....	307
<i>Taşranın en batısı olarak Gökçeada</i>	
MAHIR ÜNSAL ERIŞ.....	315

Deniz, siyaset ve ekonomi

<i>Gemiler, isimler: “Hatıramdan hayalini istesen de silemezsin”</i>	
MURAT KORALTÜRK.....	327
<i>Osmanlı Devleti’nde deniz sigortacılığı</i>	
FATİH KAHYA.....	337
<i>Milli iktisat politikalarında süreklilik: Kabotaj meselesi</i>	
ARZU VARLI.....	349
<i>Deniz ulaştırma tarihimizin en büyük felaketi: Üsküdar faciası</i>	
ATILLA ORAL.....	369

Gemi yapmak

<i>Teknelerdeki sır, denizlerde son yüzyıl</i>	
OSMAN KADEMOĞLU.....	381
<i>Gemi sanayi tarihimiz</i>	
ALİ CAN.....	389
YAZARLAR.....	401

Sunuş

MURAT KORALTÜRK - ORHAN BERENT

Sanırım okurlar bu kitabı veya bu kitabın üretilmesinin arkasındaki isteği *Memleket Kitapları*'ndan daha önce çıkmış olan *Tren Bir Hayattır* ve *Memleket Garları* kitaplarına borçlular. Trenler, tren yolculukları ve garların hayatımızdaki yerine dokunan bu kitapların ardından bir başka dokunaklı nesne olan gemiyi ve bir başka hülyalı âlem olan denizi konu edinen bu kitabı hazırlamak için Tamil Bora'nın teşviki ile yola çıktık.

Bu satırların yazarları denize ve gemilere olan tutkulu aşklarını, hatta yangınlarını ulaşabildikleri kadar çok kalemin söndürmesini ümit ederek bu kitabın her bir bölümüne yazıları ile hayat veren yazarlara ulaştılar. Kitapta bir araya gelmek için bize gelen yazılar “içimizdeki yangını söndürmek” bir yana, bu yangını daha da artırdı. Dileriz bu kitap, okuyanların da içlerindeki yangını söndürmez. Hatta henüz bu yangına tutulmamış, nice deniz-gemi tutkusundan mahrum ve masum yürekte de bu yangını ateşler.

Kimi okurlar şuncacık kısa bir sunuş yazısında bu kadar çok “tutku”, “yangın” gibi erkek kaleminden çıkmış olduğu aşikâr ifadeleri abartılı bulabilirler. Bırakın bulsunlar. Bu öyle bir tutku ki, neden olduğu sarhoşluğu ve meramımızı ancak bu sözcüklerle anlatabiliyorsunuz. “Tutku, yangın” derken bir de “sarhoşluk” çıktı.

Denize, denizciliğe, ayrılmaz parçası olan gemilere, gemiciliğe dair tutkumuzu ifade etmek için daha fazla söz sarf etmeden, bu tutkunun sözcüklere döküldüğü kitabın içinde ne olduğunu kısaca anlatalım.

Siyasetten müziğe kadar çeşitli alanlarda ortak noktası deniz ve gemi konulu yazıların bir araya gelmesi ile ortaya çıkan kitapta bu yazıları tematik bölümlere ayırdık: *Deniz*, *Gemi* ve *Sanat*; *Deniz Şehirleri*; *Denizciler*; *Gemi ile*

Seyahat; Deniz Kültürü Üzerine; Deniz Siyaset ve Ekonomi ve Gemi Yapmak...

Neler yok ki içinde? Trenlerde olduğu gibi deniz araçlarının da minnacık modellerinin öyküsü, sinemamızdaki deniz sahneleri ve manzaraları, bittabi dünya şehri İstanbul'un boğazı ve Haliç'i, memleket edebiyatındaki deniz tasvirleri, müziğimizde denizlerin ve gemilerin çağrıştırdığı güzel duygular, deniz şehirlerinden İstanbul'un boğazında bir zamanlar çıkılan yolculuklar ve Adalar'a gidiş, bir başka deniz şehri İzmir'in vapurları, Boğaz balıklarının hikâyesi ve encamı, kendine özgü mimari tasarımlarıyla kıyılarımızı süsleyen yalılar, İstanbul vapurlarında bolca geçen özel isimler ve bu kişilerin hayat hikâyeleri, Boğaz'ın aman vermez akıntıları...

Hepsi bu mu, dediğinizi duyar gibiyiz. Elbette değil. Ahırkapı Feneri'nde hayatları geçen ve bu fenerle özdeş olmuş bir ailenin öyküsü, efsane gemilerimizden *Tarsus*'un Amerika yolculuğu, posta gemileri, gemiyle yolculuğun dayanılmaz cazibesi, efsane gemi *Cutty Sark*, mübadele gibi büyük bir yaşam trajedisinde bile yüksünmeden büyük hizmetler görmüş *Gülcemal*...

Ege'deki adalar içinde bizim diyebildiğimiz ama nedense bir türlü bizim olmasına katlanamadığımız ve ruhunu kovaladığımız Gökçeada, denizciliğin o kendine has jargonu ve denizcilik sözlüğü, sportif denizciliğin insana zevk veren ve diri tutan havası...

Her sene 1 Temmuz'da kutladığımız ve birçok kişinin önemini bilemediği kabotaj meselemiz, faciaların en büyüğü, milli vurdumduymazlığımızın ve bize bir şey olmazcılığımızın sebep olduğu 1958 Üsküdar faciası, denizlerdeki riske karşı alınan tedbirler, sigortacılık, gemilerle özdeşleşen isimler ve türlü nedenlerle isimleri değiştirilen gemiler, cennete yolculuğun diğer bir adı "Mavi Yolculuk" ve elbette gemi inşa tarihimiz, teknelerdeki sır, denizlerde son yüz yılımızın hikâyesi.

Evet dostlarım, hepsi bu kitapta. Acele edin demir alıyoruz birazdan. İster güvertede rahat bir şezlongda, ister kamaranızda yatağa uzanmış lombozlara vuran dalgaların sesini dinlerken, isterse de küpeştete dirseklerinizi dayamış arada ufka kaçamak bakışlar atarak bu yolculuğa katılın. Bizden söylemesi.